

**«ІННОВАЦІЙНЕ РІШЕННЯ»: ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА
ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО РОЛІ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

О.Ф. Грищенко, аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми

У статті досліджено та систематизовано підходи сучасних науковців до трактування понять «рішення» та «управлінське рішення». Запропоновано авторське визначення поняття «інноваційне рішення», визначено роль прийняття інноваційних рішень в господарській діяльності сучасних підприємств та сформовано складові процесу прийняття інноваційних рішень.

Ключові слова: рішення, інновація, інноваційне рішення, ефективне управління.

В статье исследованы и систематизированы подходы современных ученых к трактовке понятий «решения» и «управленческое решение». Предложено авторское определение понятия «инновационное решение», установлена роль принятия инновационных решений в хозяйственной деятельности современных предприятий и сформированы составляющие процесса принятия инновационных решений.

Ключевые слова: решение, инновация, инновационное решение, эффективное управление.

ВСТУП

Існування та розвиток будь-якої системи передбачає розроблення та реалізацію чисельних рішень. Рішення являють собою реакцію системи на внутрішні та зовнішні впливи і спрямовуються на розв'язання невідповідностей та подолання перешкод у процесі досягнення бажаного стану такої системи. Таким чином, розуміння природи рішень та їх місця у сфері менеджменту необхідне для здійснення ефективного управління.

З іншого боку, дослідження світових тенденцій економічного розвитку свідчать про те, що інноваційний шлях є найбільш перспективним як для окремих підприємств і регіонів, так і для економіки країни в цілому. Саме інноваційні рішення орієнтують підприємства на якісні зміни у всіх процесах господарювання і виступають основою досягнення позитивного результату.

Вивчення та аналіз літератури свідчить про значний науковий інтерес до цієї проблематики в українській та закордонній економічній науці. Останнім часом з'являються численні дослідження щодо аналізу різних аспектів категорії «управлінське рішення». Так, у цій сфері слід зазначити роботи таких науковців, як Фатхутдінов Р.А. [1], Злобіна Н.В. [2], Смірнов Е.О. [3], Дикань Н.В., Борисенко І.І. [4], Віханський О.С., Наумов О.І. [5], Мала Н.Т. [6], Якимчук С.П. [7], Колпаков В.М. [8], Чудновська С.М. [9], Кузьмин О.Є., Мельник О.Г., [10], Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Стороженко О.А. [11], Герчикова І.Н. [12], Барабаш Ю.О. [13], Гросул В.А. [14] та ін., роботи яких присвячені дослідженню сутності категорії «управлінське рішення», удосконаленню методичних підходів до розроблення та реалізації рішень. Однак, досліджуючи сучасні тенденції економічного розвитку, з'ясовуємо, що недостатньо розробленими залишилися питання дослідження сутності поняття «інноваційне рішення» та його місця у господарській діяльності сучасних підприємств.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основною метою даної статті є дослідження категорії «інноваційний потенціал» як ключового фактору забезпечення сталого розвитку сучасного підприємства. Відповідно до поставленої було встановлено такі завдання: 1) виконати порівняльний аналіз існуючих підходів до тлумачення поняття «управлінське рішення»; 2) визначити сутність поняття «інноваційне рішення»; 3) визначити роль прийняття інноваційних рішень в господарській діяльності сучасних підприємств; 4) деталізувати складові процесу розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень та визначити можливі взаємозв'язки між ними.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою визначення сутності поняття «інноваційне рішення» автор вважає за доцільне провести аналіз підходів до визначення поняття «управлінське рішення», оскільки за класифікацією Злобіної Н.В. [2] інноваційне рішення є різновидом управлінського.

Надамо найбільш загальну характеристику поняття «рішення». Найчастіше у процесі будь-якої діяльності виникають ситуації, коли людина або група людей стикаються із необхідністю вибору одного з декількох варіантів дії. Результат такого вибору і буде рішенням. Таким чином, на думку Башкатової Ю.І., Дикань Н.В, Борисенко І.І. рішення – це вибір альтернативи, відповідь на ряд питань [4; 15].

Деяко відрізняється підхід Лесюка О. та Устенко А. [16] щодо трактування досліджуваного поняття від попередніх. Вони визначають рішення як обрану альтернативу, що забезпечує досягнення поставленої мети з максимальною ефективністю.

Прийняття рішення не є суворо фіксованою процедурою і являє собою процес, що складається з послідовних кроків, кількість яких може змінюватися.

Необхідність прийняття рішень у процесі управління зумовлена динамікою виробничих систем, появою на вході та виході об'єктів управління збурень та відхилень, а також зміною цілей, планів і програм з боку керуючої системи [16]. Рішення може ухвалюватися людиною в трьох основних системах: технічній, біологічній та соціальній, які, у свою чергу, можуть бути взаємопов'язаними [17].

Авторська група економічного енциклопедичного словника надає три варіанта щодо тлумачення поняття «рішення»: усвідомлення та цілеспрямований вибір способу дій, що забезпечує досягнення поставленої мети з найбільшою ефективністю; процес знаходження відповіді на певне питання та вибір оптимального варіанта вирішення окремої проблеми; правовий акт, що приймається державними органами управління або посадовими особами у межах їх компетенції для вирішення найважливіших питань або досягнення певної мети [19].

З іншого боку Смірнов Е.О. під поняттям «рішення» розуміє результат розумової діяльності людини, що приводить до якого-небудь висновку і необхідних дій. Так, рішенням є який-небудь висновок, зроблений людиною без подальших дій, розроблення якої-небудь дії або вибір дії з набору альтернатив і його реалізація. Рішення може бути спрямоване на досягнення разових (одиничних) результатів, створення процесів, що постійно йдуть, підтримку або розвиток процесів, що йдуть, на припинення або недопущення якої-небудь діяльності.

Необхідно зазначити, що у деяких випадках суб'єкт (ініціатор рішення) одночасно може бути і об'єктом (виконавцем рішення) [3].

Економічний словник за редакцією Ю.А. Беліка визначає управлінське рішення як директивний акт цілеспрямованого впливу на об'єкт управління, який заснований на аналізі виробничої ситуації, визначенні мети дії та включає програму досягнення мети [20].

Економічний енциклопедичний словник за редакцією С.В. Мочерного надає два варіанти трактування поняття «управлінське рішення»: 1) усвідомлений вибір однієї оптимальної або декількох найвірогідніших альтернатив, спрямованих на вирішення конкретної проблеми або досягнення певної мети; 2) результат творчої співпраці менеджерів і власників підприємств, фірм і компаній, втілений в усному чи письмовому розпорядженні або наказі щодо визначення мети, способів і напрямів діяльності трудового колективу, вирішення виробничо-комерційних проблем з урахуванням чинного законодавства [19].

У свою чергу Хміль Ф.І. під поняттям «управлінське рішення» розуміє результат творчого процесу суб'єкта управління щодо пошуку способів, напрямів, засобів розв'язання виробничо-господарської ситуації і водночас адекватних дій колективу об'єкта управління [16].

Єрмошенко М.М., Єрохін С.А. та Стороженко О.А. зауважують, що управлінське рішення – це завжди осмислення проблем і вибір альтернативи, напрямку дії для вирішення проблеми [11].

На думку Малої Н.Т. управлінське рішення, з одного боку, є результатом розумово-психологічної, творчої діяльності керівника, з іншого – продуктом управлінської праці [6].

Як зазначають Кузьмин О.Є. та Мельник О.Г., управлінське рішення – це результат економічної формалізації економічних, технологічних, соціально-психологічних, адміністративних методів менеджменту, на основі якого керуюча система організації безпосередньо впливає на керовану [10].

Барабаш Ю.О. стверджує, що управлінське рішення в повсякденній практиці є продуктом управлінської праці та розумової діяльності людини. Управлінське рішення також можна трактувати, як процес, що реалізується суб'єктом управління й визначає дії, спрямовані на вирішення поставленого завдання в наявній чи спроектованій ситуації [13].

На думку Якимчука С. рішення, що ухвалюється керівником у соціальній системі, і називаються управлінськими [7].

У свою чергу Чудновська С.М. зауважує, що управлінське рішення є завершальним етапом процесу управління й визначає його результат [9].

Башкатова Ю.І. визначає управлінське рішення як вибір, який повинний зробити керівник, для того, щоб виконати зобов'язання, які передбачаються його посадою [15].

Гросул В.А. представляє управлінське рішення як результат вибору з сукупності альтернативних варіантів одного, який являє собою єдино правильний у конкретних умовах господарювання [14].

Таким чином, дослідження публікацій за даною тематикою дає змогу сформулювати зведену таблицю основних підходів до трактування поняття «управлінське рішення» (табл. 1).

Проведений аналіз свідчить, що серед науковців не існує єдиної точки зору щодо тлумачення поняття «управлінське рішення»: здебільшого воно розглядається як результат розумово-психологічної та творчої діяльності окремої особи чи групи осіб спрямований на досягнення визначеної мети та отримання необхідних результатів або як вибір альтернативи з множини варіантів досягнення мети системи менеджменту.

Визначаючи сутність поняття «інноваційне рішення» автор встановив, що на сучасному етапі недостатньо розробленими залишилися питання дослідження даної категорії. В науковій літературі, зазвичай, автори ототожнюють поняття «управлінське рішення» та «інноваційне рішення» [2; 21; 22; 23], причому поняття «управлінське рішення» на відміну від поняття «інноваційне рішення» визначається ширшим та більш загальним.

Таблиця 1 – Систематизація підходів до трактування поняття «управлінське рішення»

		Автор / джерело													
		Белік Ю.А. [20]	Економічний енциклопедичний словник [19]	Хміль Ф.І. [16]	Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Стороженко О.А. [11]	Мала Н.Т. [6]	Кузьмин О.С., Мельник О.Г. [10]	Барабаш Ю.О. [13]	Чудновська С.М. [9]	Злобіна Н.В. [2]	Колпаков В.М. [8]	Башкагова Ю.І. [15]	Фатхутдінов Р.А. [1]	Гросул В.А. [14]	Герчикова І.Н. [12]
Управлінське рішення – це:															
Продукт / Результат	синтезу психологічних процесів														
	формалізації методів менеджменту														
	розумово-психологічної, творчої діяльності														
	управлінської діяльності														
	системної діяльності														
Процес															
Вибір альтернативи															
Директивний акт															
Завершальний етап процесу управління															

Отже, підсумовуючи вищезазначене, під поняттям «інноваційне рішення» автор пропонує розуміти результат розумово-психологічної та творчої діяльності однієї особи чи групи осіб, який призводить до вибору певної альтернативи дій щодо освоєння новітніх сфер діяльності, реалізації невикористаного потенціалу, впровадження та використання нових, нестандартних методик та технологій, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування об'єктів, які їх використовують.

Інноваційне рішення на підприємстві виступає як ключовий елемент інтенсивного росту, що призводить до зміцнення його ринкової позиції, збільшення валових доходів та чистого прибутку. В свою чергу розвиток підприємства на інноваційній засадах зміцнює його позиції в конкурентній боротьбі. Без інноваційної складової підприємство втрачає ініціативність та гнучкість, а конкуренти отримують переваги у конкурентній боротьбі.

Важливо розуміти, що, в розріз стереотипу, інноваційне рішення призводить не тільки до змін у сфері технологій. Підприємства, що обрали інноваційний шлях розвитку впроваджують як нові бізнес-моделі, так і нові (або удосконалені) технології. Інноваційне рішення на підприємстві не обов'язково несе радикальні (до цього не існуючі і на інших підприємствах) зміни. «Інноваційність» рішення для підприємства полягає у його нестандартності та позитивності впливу саме для даного підприємства.

Слід зазначити, що для підприємства інноваційне рішення виступає не тільки внутрішньою рушійною силою, а й інструментом впливу на зовнішнє господарське середовище. Своєчасно розроблене інноваційне рішення дає можливість підприємству вплинути на поточну бізнес

ситуацію та навіть задати тенденцію подальшого розвитку галузі в цілому.

Огляд наукової літератури показав, що в сучасній науковій літературі недостатньо уваги приділено теоретичним і практичним аспектам розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень в системі управління підприємствами. У зв'язку з цим автор вбачає за доцільне більш детально дослідити складові елементи процесу розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень, а також виявити взаємозв'язки між ними.

На основі підходу д.е.н., професора Смірнова Е.О. [3] автором сформовано складові процесу прийняття рішення: 1) суб'єкт (ініціатор рішення – керівник, спеціаліст, відділ, компанія тощо); 2) об'єкт (виконавець рішення - підлеглий, спеціаліст, відділ, компанія тощо); 3) предмет рішення; 4) мета розроблення та реалізації рішення; 5) збудник рішення (причини розроблення, прийняття і реалізації рішення); 6) фактори впливу: фактори позитивної дії (сприяють успішному здійсненню процесу розроблення, прийняття та реалізації рішення); фактори негативної дії (перешкоди, що виникають у процесі розроблення, прийняття та реалізації рішення); 7) цільова група рішення для якої розробляється чи реалізується рішення.

На думку автора взаємозв'язки, що виникають між складовими елементами процесу розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень можна відобразити за допомогою рисунку 1.

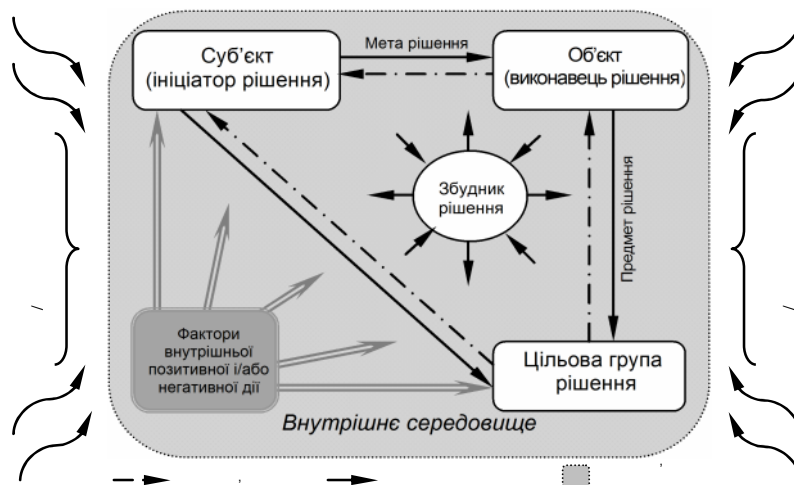

Рисунок 1 – Взаємозв'язки між складовими елементами процесу розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що інноваційне рішення на підприємстві виступає як ключовий елемент інтенсивного росту. Своєчасно розроблене інноваційне рішення дає можливість підприємству вплинути на поточну бізнес ситуацію та навіть задати тенденцію подальшого розвитку галузі в цілому.

Слід зазначити, що процес розроблення, прийняття та реалізації інноваційних рішень характеризується складною структурою та комплексом взаємозв'язків, урахування специфіки яких є необхідною умовою прийняття адекватних та ефективних інноваційних рішень. Подальші дослідження автор вважає за доцільне спрямувати на вирішення питань удосконалення процесу підготовки, обґрунтування,

прийняття та виконання інноваційних рішень в системі управління сучасними підприємствами.

SUMMARY

«INNOVATIVE DECISION»: RESEARCH OF ESSENCE AND DETERMINATION OF IT'S ROLE IN ECONOMIC ACTIVITY OF MODERN ENTERPRISE

*O. F. Hryshchenko,
Sumy State University*

In the article approaches of modern scientists to interpretation of concepts of «decision» and «the administrative decision» are investigated and systematized. Author's definition of concept «the innovative decision» is offered, the role of acceptance of innovative decisions in economic activity of modern enterprises is set and components of process of acceptance of innovative decisions are generated.

Keywords: *the decision, an innovation, the innovative decision, efficient control.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фатхутдинов Р. А. Разработка управленческого решения: учебник для вузов. 2-е изд., доп. / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. – 272 с.
2. Злобина Н. В. Управленческое решение: учебное пособие / Н. В. Злобина. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 80 с.
3. Смирнов Э.А. Управленческие решения / Э.А. Смирнов. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 264 с.
4. Дикань Н. В. Менеджмент: навч. посібник / Н. В. Дикань, І. І. Борисенко. – К.: Знання, 2008. – 389 с.
5. Виханский О. С. Менеджмент: учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – [3-е изд.]. – М.: Экономистъ, 2003. – 528 с.
6. Мала Н. Т. Управлінські рішення: класифікація та процес прийняття / Н. Т. Мала [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://vlp.com.ua/node/1905>
7. Якимчук Сергій. Управлінські рішення в діяльності органів місцевого самоврядування: зміст, особливості та сутність / Сергій Якимчук // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2009. - №1. – С. 153-159.
8. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений: учеб. пособие / В. М. Колпаков. – [2е изд., перераб. и доп.]. – К. : МАУП, 2004. – 504 с.
9. Чудновская С .Н. Управленческие решения : Учебник / С. Н. Чудновская. – М. : Эксмо, 2007. – 368 с.
10. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту: підручник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Академвидав, 2003. – 416 с.
11. Ермошенко М. М. Менеджмент: навч. посібн. / М. М. Ермошенко, С. А. Єрохін, О. А. Стороженко; заг. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрошенка. – К. : Національна академія управління, 2006. – 656 с.
12. Герчикова И. Н. Менеджмент: учебник / И. Н. Герчикова. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 501 с.
13. Барабаш Ю. О. Методи та етапи прийняття управлінських рішень / Ю. О. Барабаш // Економічний вісник Донбасу.– 2008. - №4 (14). – С. 121 – 123.
14. Гросул В. А. Оптимізація управлінських рішень торговельного підприємства / В.А. Гросул [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VMSU/econ/2009_1/09gvanoa.htm
15. Башкатова Ю. И. Управленческие решения / Ю. И. Башкатова. – М.: Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2003. – 89 с.
16. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3 / [С. В. Мочерний (віпд. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
17. Тронин Ю. Н. Управленческие решения: учеб. пособие для вузов / Ю. Н. Тронин, Ю. С. Масленченков. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. - 421 с.
18. Маркетинг: підручник / [Руделіус В., Азарян О. М., Виноградова О. А. та ін.; ред.-упор. О. І. Сидоренко, П. С.Редько]. – К. : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджменту освіти в Україні», 2005. – 422с.
19. Економічний енциклопедичний словник: у 2т., Т.2 / [Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І.; за ред. С. В. Мочерного] – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
20. Краткий экономический словарь / под ред. Ю. А. Белика и др. – [2е изд., доп.]. – М. : Политиздат, 1989. – 399 с.
21. Кречетов А. Г. Инновационное управление предприятием. On-line библиотека / А.Г. Кречетов [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.xserver.ru/user/inupp/index.shtml>
22. Рачинська Г. В. Підходи щодо визначення результативності інноваційних рішень в управлінні технологічними процесами виготовлення машин / Г. В. Рачинська // Прометей. – 2009. – Випуск 3 (30). – С. 98-101.
23. Ситникова Д. С. Процедура принятия управленческого решения в области инноваций / Д. С. Ситникова, И. Б. Гусева [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mai.ru/events/sfiro/articles/sec7/sitnikova.doc>

Надійшла до редакції 27 вересня 2010 р.